

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

תוכן

- א. כל שאינו מניח בן ליורשו הקדוש ברוך הוא מלא עליו עברה.....1
- ב. מצוה לזון את הבנות וק"ו לבנים דעסקי בתורה דברי ר"מ רבי יהודה אומר מצוה לזון את הבנים וק"ו לבנות דלא ליתזלן.....1
- ג. והמזכה לעובר לא קנה.....4
- ד. עובר פוסל ואינו מאכיל.....5
- ה. אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין.....6

דף קמא.

א. כל שאינו מניח בן ליורשו הקדוש ברוך הוא מלא עליו

עברה

כבר התבאר לעיל דף קטז. שמי שאין לו בנים רשאי¹ להניח מקצת נכסיו לצדקה, לפי שאמרו, כל שאינו מניח בן ליורשו הקדוש ברוך הוא מלא עליו עברה, ורוצה להציל עצמו בצדקה זו מאותה "עברה", והוא קודם ליורשיו, ויש מתירים² אף ביש לו בנים.

ב. מצוה לזון את הבנות וק"ו לבנים דעסקי בתורה דברי ר"מ

רבי יהודה אומר מצוה לזון את הבנים וק"ו לבנות דלא

ליתזלן

כבר התבאר במסכת כתובות דף מט: ודף נ. ודף סה. שאף³ על פי שלא מצינו בתורה שחייבה את האדם לפרנס את בניו ובנותיו אפילו כשהם

¹ חת"ס חו"מ סי' קנא, ועי' מש"כ ליישב בשו"ת דובב מישרים ח"א סי' צו.

² עיין שו"ת אנרות משה חושן משפט חלק ב סימן נ

³ שו"ע ונו"כ אבהע"ז עא א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

קטנים⁴, חכמים חייבוהו⁵ לפרנס אותם עד שיהיו בני שש⁶, אפילו אינו אמיד, אפילו יש להם נכסים שנפלו להם מבית אבי אמם חייב לזונם, וכופין אותו ויורדין לנכסיו אם אין רוצה לזון אותם ברצונו⁷ כיון שתקנת חכמים הוא זכו במזונותיהם אפילו אם יש להם משלהם.

ומשש ואילך מצוה לזונם ג"כ מתקנת חכמים עד שיהיו גדולים. כשאין להם ממוזן אבל אם יש להם ממוזן אין שום חיוב עליו⁸.

אמרו חכמים שהזון את בניו על זה אמר דוד ע"ה (תהלים קו פסוק ג) אֲשָׁרִי שְׁמִירֵי מְשֻׁפָּט עֵשָׂה צְדָקָה בְּכָל יְעַת זֶה הַמְּפָרֵס בְּנָיו וּבְנוֹתָיו כִּשְׁהֵם קִטְנִים עַד שִׁיגְדְּלוּ⁹.

לפיכך אמרו¹⁰ הנותן לבניו ולבנותיו הגדולים שאינם חייב במזונותיהם, כגון שהם בני שש, ונותן להם כדי ללמד את הבנים תורה ולהנהיג את הבנות בדרך ישרה, וכן הנותן מתנות לאביו והם צריכין להם הרי זה בכלל צדקה יחשב, ולא עוד אלא צריך להקדימם לאחרים.

⁴ כדעת תוס' גיטין מז: ד"ה ולביתך וכן עיין ריטב"א קידושין כב. ועיין מל"מ פ"א מנערה ה"ג ד"ה וראיתו עיין ארעא דרבנן מעקבת אות מ"ס' תו שדייק מלשון הרמב"ם שחיוב יש מן התורה דו"ל הרמב"ם הלכות אישות פרק יב הלכה יד "כשם שאדם חייב במזונות אשתו כך הוא חייב במזונות בניו ובנותיו הקטנים עד שיהיו בני שש שנים" משמע שחיובו מן התורה כמו חיובו לאשתו. ועיין אוצ'ה"פ שם או ב הביא אחרונים נוספים שדייקו כן ברמב"ם.

⁵ והא דלית הלכתא כותי' היינו בקטני' משש שנים עד שיביאו ב' שערות, אבל בקטני קטני' עד שש שנים חייב לזונן כדאי' פ' אעפ"י (דף ס"ה) דרש ר' עולא רבא אפיתחא דבי נשיאה אף על פי שאמרו אין אדם זון בניו ובנותיו הקטני' אבל זון אותם קטני קטני' וכמה עד בני שש דאמר רב אסי קטן בן שש יוצא בעירוב אמו ממאי מדקתני היתה מינקת פוחתין לה ממעשי ידי' ומוסיפין על מזונותי' ע"כ וע"ש, וכתב הר"ן ס"פ אף על פי [כה, ב מדפי הרי"ף] ז"ל יפה לחלב אלמא משום בן חייב לטפויי לה מזונות ומתוך לשונות הללו נראה לי דכי אמרינן דזון אותם קטני קטני' דוקא כשאמן קיימת ומדין מזונות אמן נגעו בה שכיון שהן נגררין אחריו אי אפשר לה להעמיד עצמה שלא תזון אותם, אבל כשאין אמן קיימת אינו חייב במזונותיהן כו' אבל לא ראיתי לראשונים ז"ל שאמרו כן עכ"ל. אבני מילואים שם א ועיין שו"ת מהר"ם צלובלין עט שכתב אפשר שתי תקנות היו באושא קודם שש חיוב והוא להילכתא.

⁶ כפי צרכם אבל אינו חייב לתת להם יותר מכדי צרכם שאינו חייב לפי עשרועיין שו"ת רשב"ש תקב וכן בבאה"ט שם ס"ק א, ועיין אג"מ ח"א קו ד"ה ולכן

⁷ ח"מ שם א

⁸ ב"ש שם ב

⁹ בריו' משמע אחר שיגדלו חייב לזון אותם בתורת צדקה כשאר קרוביו אבל עד שיגדלו יש להם יתרון יותר משאר קרוביו. ב"ש שם ג

¹⁰ שו"ע ונו"כ יו"ד רנא ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

אבל אם אינו רוצה אין כופין אותו אלא מפצירין בו בדברים, אם אינו מתרצה בדברים מכלימין אותו ברבים¹¹, ומכריזין עליו פלוני אכזרי הוא ואינו רוצה לפרנס בניו, והרי הוא גרוע מעוף טמא שמרחם על בניו והוא אינו מרחם, אבל אין כופין אותו בכפיות ועונשין.

במה דברים אמורים שאינו אמוד לנו בממון ליתן לצדקה, אבל אם הוא אמוד שיש לו ממון ליתן לצדקה המספקת להם, לוקחין ממנו בעל כרחו משום צדקה, שהרי כופין על הצדקה, וזנין אותם עד שיגדלו¹². ובימינו עד גיל שיוכלו להכשירם רעבודה כל שהיא ולהיות בחברת הציבור¹³.

ומשום כך¹⁴ אפילו לבניו הגדולים שאינו חייב לטפל בהם יכול ליתן להם מעשרותיו¹⁵, שמכיון שאין להם משל עצמם הוי צדקה גמורה ואפילו יש יכולת בידו לפרנסם ממקום אחר. ואפילו לאביו ואמו מותר לתת אם הוא עני, אך אם יש יכולת בידו לפרנסם ממקום אחר אמרו חכמים תבא מארה למי שמפרנס אביו ואמו ממעות צדקה.

וחייב לזון אותם אפילו אם אמם מתה. ואם האב מת והניח בנים קטנים וגדולים חולקים בשוה וא"צ לפרוע להם מזונות עד שיהיה בני שש כי חיוב זה לזון אותם עד שיהי' בני שש אינו מוטל אלא על אביהן כל ימי חייו ולא אחר מותו¹⁶.

ודוקא לענין מזונות כופין על הדרך שאמרנו בין לבנים בין לבנות, אבל אין כופין אותו להשיא בנותיו, ואף על פי שמצוה ליתן לבתו נדונייתה הראוייה לה, לא כייפינן ליה

¹¹ ומה דאיתא בגמ' כפו ליה אסיתא לאו דוקא אלא היה כדי שיעמוד במקום גבוה וישמעו קולו ועצה טובה קמ"ל. דינא דחיי לאוין פ"א דף עה טור ד

¹² עיין מחנה אפרים הלכות צדקה סי' א

¹³ שו"ת משפטי עוזיאל מהדו"ת עד אות ד

¹⁴ חפ"ז חיים – אהבת חסד חלק ב פרק יט

¹⁵ אולם עיין ערוך השולחן יורה דעה סימן רמט סעיף ט וז"ל מיהו אם נתיר לו ליתן לאביו ולבניו ממעות מעשר הרי הלא לא ישאר לשארי עניים כלום ואינה מן המדה ולכן יש להתיישב בזה ולמצא דרך המיצוה. וי"א עוד דמותר אפילו יש יכולת בידו לפרנסם ממקום אחר [שם] וזה וודאי תמוה והן אמת שבס"י רנ"א מתבאר כן דהם קודמים לאחרים זהו וודאי כשאין ידו משנת האב ובניו קודמים וגם זה כשבניו ילמדו תורה כמבואר שם אבל אם הוא עשיר קשה הדבר לומר שיכול לחשוב חשבון אביו ובניו על מעות מעשר ויפטור א"ע בזה מנתינת צדקה.

¹⁶ באה"ט שם א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

אלא מה שירצה יתן רק שישיאן¹⁷. וי"א¹⁸ שכופין אותו להשיאן, אבל אין כופין אותו כמה נדוניא שיתן להן שאין חיוב עליו רק להשיאן.

דף קמא:

ג. והמזנה לעובר לא קנה

אין מזכין לעובר¹⁹, ואפילו הוכר העובר²⁰, מפני שאין מזכין למי שלא בא לעולם²¹, אפילו ע"י אחר, ואפילו אמר שיזכה לכשיוולד, יש אומרים²² דלא קנה, ויש אומרים²³ שאם קנה בקנין המועיל²⁴ לאחר זמן²⁵, ולא מת המזנה

¹⁷ והכוונה דאין כופין על פרנסה כמו שכופין על צדקה אבל כופין שיתן לה בעל ואם ימצא מי שיקח אותה ערומה הרשות בידו ואם לא ימצא מי שיקח אותה בהנם יתן לה פרנסה בצמצום כדי שיקח אותה מי שיהיה אבל מצוה הוא ליתן נדן הראוי כדי לזונם להגון לה. ח"מ שם ב

¹⁸ ב"ש שם ד מהג"מ

¹⁹ שו"ע ונו"כ רי א

²⁰ וכתב בנה"מ סימן סא סק"ז דמ"מ בקני ע"מ להקנות מהני אפילו למי שלא בא לעולם, כדמוכח בנדרים דף מת, והיינו שמזכה לאחד ע"מ שכשיבא לעולם יקנה לעובר, ועי' נה"מ סימן רי, ואם לא קנה לעובר כשנולד נתבטל התנאי והמתנה חוזרת לנותן או ליורשיו, ועי' ערך ש"י סימן סא, ועי' בנה"ג סימן רט הגה"ט אות עו.

²¹ כתב בכנה"ג בשם הש"ג שמשניצא לאויר העולם יכול לזכות לו, ואפילו מת לאלתר וכו' בו יורשיו, ודוקא כשודאי כלו לו חדשיו ויצא מכלל נפל, אבל מספק אין מוציאין ממון מחוקתם.

²² שו"ע שם ונראה שהסכים הרמ"א לדיעה זו.

²³ רמ"א שם בשם יש הולקים, והוא דעת הר"ח והרא"ש, וכתב הסמ"ע סק"א שדעת החולקים כאן הם דעת החולקים שהביא הרמ"א בסימן רט סעיף ד גבי מקנה דבר שלא בא לעולם, שאם אמר לכשיבא לעולם מהני, וכתב עוד שכשם שבמקנה דשלב"ל, אם תפס לאחר שבא לעולם מהני לכו"ע, ה"ה בעובר אם תפס לאחר שנולד מהני.

²⁴ והט"ז תמה שהרי הרא"ש ס"ל גבי דשלב"ל שאף אם אמר לכשיבא לעולם לא מהני, כמ"ש בסימן ריב, באומר חוב זה לכשיבא לידי אתננה לצדקה, דדוקא משום נדר לצדקה מהני, אבל בהדיוט לא, ועי"כ כתב הט"ז דעובר עדיף מדשלב"ל, דסוף סוף הוא בעולם אלא שאינו בר קנין, ולכן מהני לכשיוולד, אבל בדשלב"ל כלל סובר הרא"ש דאף אם אמר לכשיבא לעולם לא מהני, ובקצה"ח סק"ב הביא ג"כ בשם הרשב"ם דעובר חייב קצת בא לעולם, והביא גם בשם הג"א דגם במוכר עובר פרתו מהני כשאומר לכשיוולד, ולפי"ז כתב הקצה"ח דדוקא כשהיא כבר מעוברת מהני, אבל בדליכא עובר לא מהני אף לכשיוולד, והביא שם מחלוקת הראשונים אם מקנה דשלב"ל ע"ג גרע ממקנה לדשלב"ל או לא, עיי' שם, ועי' אור שמח פכ"ב מה' מכירה. ובנה"מ תמה על מ"ש הט"ז בשיטת הרא"ש דעובר חייב קצת בא לעולם, והרי הרא"ש ס"ל גבי מוכר עובר דאפילו הוכר העובר מיקרי דשלב"ל, ועי"כ צ"ל דס"ל דמקנה לדבר שלב"ל עדיף ממקנה דשלב"ל, ולכן אף כשמקנה דשלב"ל לא מהני לכשיבא לעולם, גבי מקנה לעובר מהני,

²⁵ ברמ"א כתב שקנאו במשיכה וישנו עדיין ברשות הזוכה לכשיוולד, והסמ"ע הוסיף או עומד באגם, אבל בק"ס דהדרא סודר למאריה, או בחזקה שאין הקנין נמשך לא מהני

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ולא חזר בו עד שנולד, קנה²⁶. ולעיל דף קמ: התבאר שבמזכה לבנו אין דינו בעובר.

ד. עובר פוסל ואינו מאכיל

כבר התבאר במסכת יבמות דף סג. שעובר²⁷ פוסל ולא מאכיל כיצד אם היתה בת²⁸ כהן ונתעברה מישראל אסורה לאכול מפני העובר, שנאמר (שם פסוק יג) וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ פְּנֵעוֹרֶיהָ, פרט למעוברת.

אם היתה בת ישראל ונתעברה מכהן אינה אוכלת בתרומה מחמת העובר²⁹ שנאמר (ויקרא כב פסוק יא) וְיֵלֵד בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְּלֶחְמוֹ וּדְרִשִּׁינָן הֵם יֹאכְלוּ אֶת אִמָּם, ומינה משמע דדוקא ילוד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל כמבואר לעיל,

בת כהן המעוברת מישראל אסורה לאכול מפני העובר, שנאמר (שם פסוק יג) וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ פְּנֵעוֹרֶיהָ, פרט למעוברת. בת ישראל³⁰ המעוברת מכהן לא תאכל בשביל העובר, שנאמר (ויקרא כב פסוק יא) וְיֵלֵד בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְּלֶחְמוֹ וּדְרִשִּׁינָן הֵם יֹאכְלוּ אֶת אִמָּם, ומינה משמע דדוקא ילוד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל. כמו שיבואר להלן במשנה.

לפיכך בת ישראל³¹ שנשאת לכהן ומת, והניחה מעוברת ואין לה ילדים אחרים מהכהן לא יאכלו עבדיה³² בתרומה בשביל העובר³³, שהילוד הוא

²⁶ וכתב הרא"ש דכל שמת המזכה קודם שנולד העובר לא קנה אף על פי שנתן לו במתנת שכ"מ, וכתב בכנה"ג בשם מורה צדק דאע"פ שבכל מתנת שכ"מ אין הנותן קיים בשעת מתנה ואפ"ה קנה, שאני הכא דתרתני לא עבדינן.

²⁷ רמב"ם שם הלכה א

²⁸ שם ב

²⁹ שם ב

³⁰ רמב"ם הלכות תרומות פרק ח הלכה ב

³¹ רמב"ם שם הלכה ד

³² בין עבדי נכסי צאן ברזל בין עבדי מילונ.

³³ דעובר אין לו זכיה וכ"ז שלא נולד שייכים הנכסים לשאר היורשים עד שיוולד, ולכן אינו יכול להאכיל אם שאר היורשים פסולים כגון שירשוהו אחיותיו הנשואות לישראל או שאחיו חללים וכן אינו יכול לפסול אם הוא חלל ושאר היורשים כשרים. דרך אמונה שם כה ל כפי פי' מרן בגליונות שם וכ"פ הב"י ביו"ד סי' של"א וכ"ג שפי' הרדב"ז ור"ד ערמאה ע"ש ודלא ככ"מ כאן שפי' דעת רבנו כדעת הרא"ש:

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בבא בתרא

שמאכיל, שאינו ילוד אין לו זכיה, ואינו מאכיל וגם את את אמו אינו מאכיל³⁴, וכשם שהיא אינה אוכלת גם עבדיה אין אוכלין.

ה. אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין

כבר התבאר לעיל דף קכו: ודף קל. שאין האדם³⁵ כשהוא בריא יכול לשנות סדר הירושה שקבעה תורה בדיבור בלבד שיחול לאחר מיתה, אף בלשונות שמועיל בשכיב מרע³⁶. אבל במתנת בריא בקנין באופן שחל מעכשיו, יכול לתת, אבל לא בלשון ירושה וכל צוואה שאינו מועיל מדינא נעשה כלא צוה, והירושה מתחלקת ליורשים³⁷.

אף כשהוא שכיב מרע³⁸ אינו יכול להעביר ירושה בלשון ירושה³⁹ למי שאינו ראוי לירש, כגון שאומר פלוני (שאינו ראוי עתה לירש) יירשני. וכן האומר איש פלוני בכורי לא יטול פי שנים, איש פלוני בני לא יירש עם אחיו, לא אמר כלום. איש פלוני יירשני, במקום שיש לו בת, בתי תירשני, במקום שיש לו בן, לא אמר כלום, וכן כל כיוצא בזה. שהרי מתנה הוא על מה שכתוב בתורה⁴⁰.

³⁴ ואף על גב שרבונו פסק בפ"ח מזכ"י ה"ה שהמזכה לעובר אם הוא בנו זכה ה"מ בדעת אחרת מקנה לו ולא בירושה. רדב"ז ומרכבת המשנה וכו' בפ"י הר"א מן ההר ביבמות וברמ"ה ב"ב קמ"ב א' ב' ורשב"א שם ובשטמ"ק שם בשם תוס' הרא"ש

³⁵ שו"ע ונו"כ רפא ה

³⁶ אבל כשהוא שכיב מרע יש לשנות שיכול לשנות בהם את סדר הירושה.

³⁷ וכ"כ בכנה"ג (סימן רנח סוף הגה"ש), וכתב דלא אמרינן דנעשה הפקר, עיין שם, ועי' שו"ת צ"צ (ח"י"מ סימן לח).

³⁸ שו"ע ונו"כ שם א

³⁹ כתב הרדב"ז (ח"א סימן תקמג) שאשתו אינה זוכה בלשון ירושה, שהרי אינה ראויה ליורשו לעולם, ועי' שו"ת רעק"א (מהדו"ת סימן צ) בדין שמר שבין איש לאשתו שכתבו בו שאם ימות הוא בחייה תירש היא אותו, ואם תמות היא יירש הוא חצי עזבונה והשאר יטלו יורשיה, וכתב ג"כ שאשתו אינה ראויה ליורשו, ולא מהני בלשון ירושה, ועיי"ש שדן שאפילו בלשון מתנה אינו מועיל מכמה טעמים.

⁴⁰ ואף על פי שלפעמים ראוי לירש, כגון אחיו או אפילו בתו, אבל עתה יש יורשים יותר קרובים הראוים לירש, והטעם שהתורה קבעה סדר ירושה, וכל שעושה בלשון ירושה שלא לפי סדר שהתורה קבעה, ה"ז מתנה על מה שכתוב בתורה, ובספר החינוך (מצוה ת) כתב שביטל מצות עשה, אף על פי שלא הועיל בדיבורו, ועי' שו"ת חק"ל (ח"י"מ ח"ד סימן נג) ובשו"ת רעק"א (מהדו"ג סימן יד).

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

אבל אם היו לו יורשים רבים⁴¹, כגון בנים רבים או אחים או בנות⁴², ואמר כשהוא שכיב מרע, פלוני אחי יירשני מכלל אחיי⁴³, או, בתי פלונית יירשני מכלל בנותי, או שריבה לאחד ומיעט לאחד⁴⁴, דבריו קיימים, בין שאמר על פה בין שאמר בכתב. דכתיב (דברים כא פסוק טז) וְהָיָה בְיוֹם הַנְּחִילוֹ אֶת בְּנָיו אֶת אֲשֶׁר יִהְיֶה לוֹ, התורה נתנה רשות לאב להנחיל לבניו לכל אחד מה שירצה⁴⁵, והוא הדין לשאר יורשין.

יש אומרים⁴⁶ ששכיב מרע שכתב כל נכסיו לבן בין הבנים, לא עשאו אלא אפוטרופוס⁴⁷. ודוקא בן בין הבנים ולא בנות או אחים, ודוקא כתב אבל לא אמר, ודוקא כל נכסיו אבל לא מקצת.

⁴¹ שו"ע ונו"כ שם

⁴² בסיומן רפא (הגה"ט) כתב הכנה"ג בשם מהר"י הלוי שאם יש לו בן ובת ואמר שבתו תירשנו לאחר מיתת הבן, השיב בראוי ליורשו, ומהני בלשון ירושה, ועוד כתב בשם הראד"ב שאם לא היה לו בן רק בת, ואמר שבתו תירשנו אף אם יהיה לו בן, לא אמר כלום, עיי' שם. עוד כתב בכנה"ג שאף אם אמר היורש שאם ימות מורישו, יירש עמו פלוני שאינו ראוי לירש, אף על פי שנמל קנין על כך, לא אמר כלום, אא"כ אמר בלשון חיוב. וכתב עוד בשם הראנ"ח שבנות במקום בן מומר השיבי ראוי ליורשו, אפילו למ"ד שמומר יורש מן התורה, מ"מ כיון דמשום קנסא אינו יורש, הבנות חשובות ראוי ליורשו, אבל המיר מחמת אונס, השיב הבן ראוי ליורשו.

⁴³ בקצה"ח (סימן רפא סק"ב) הקשה דהא ירושת אח הוא ע"י משמוש בקבר ע"י האב שהוא קודם לכל יוצאי חלציו, וא"כ אין האחים יורשיו שלו, ואיך יכול להנחיל לאח בין האחים, ותירץ שהרמב"ם למד כן מלשון התוספתא דתני על בת בין הבנים או על אח בין הבנות, לא אמר כלום, ומשמע דאח בין האחים מהני, וגם הרי"ף כתב דבאח בין האחים דבריו קיימים, והטעם דאע"ג דהאחים באים מכח ירושת אביהם, מ"מ הרי גם האב יורש מכחו, ויכול להנחיל בין האחים למי שירצה. וסיים הקצה"ח שלפ"י ה"ה באחד מבני הבן כשמת הבן, אף על פי שבני הבן יורשים מכח אביהם, מ"מ כיון שגם אביהם שהוא בן של מוריש בא מכחו, יכול להנחיל לבן בנו בין שאר בני הבן, עיי' שם. והסכים הנה"מ (סק"א) לדבריו, וסיים דה"ה בבני אחים יכול להוריש לאחד מהם כשמת האח, עיי' שם, ועי' דברי משפ"ט. ועיי' בשו"ת רעק"א (סימן קלב), ועי' חזו"א (ב"ק סימן טו). ובסימן רמח (אות יד) הביא הכנה"ג בשם תשובת הרשב"א שאם אמר למי שראוי ליורשו שירש אותו אחיו, דכיון שבלא"ה אחיו יורשו, למפויי אתי שלא יוכל בע"ה וכתובה לגבות ממנו, עיי' שם.

⁴⁴ רמ"א שם

⁴⁵ בערוה"ש (סימן ה סעיף י ובסימן רפא סוף סעיף א) כתב לדעת הרמב"ם שהמרבח לאחד וממעט לאחד בלשון ירושה, ה"ז בכלל דינים וצריך ב"ד וביום דוקא, עיי' שם, בקצה"ח (סימן רנג סק"א) כתב שאם ריבה לאחד ומיעט לאחד בלשון ירושה, אינו יכול לחזור בו, אא"כ בלשון ירושה, דכיון שנעשה יורש בחלק הגדול אינו יכול לחזור בו בסתם, ובנה"מ (שם סוף סק"א) חולק עפ"י דברי הנ"י שאינו יכול להנחיל אף בלשון ירושה אלא כשמחלק כל נכסיו, אבל במקצת בעי קנין, וע"כ שאין הירושה חלה עד לאחר מיתה, וקודם מותו יכול לחזור בו, עיי' שם, ובמנ"ח הסכים לדעת הקצה"ח.

⁴⁶ שו"ע ונו"כ שם וה"ה בבריא

⁴⁷ שבכתב אם כתב כל נכסיו לאחר מבניו קים להו לחז"ל שלא עשאו אלא אפוטרופוס, דלכך טרח וכתב, לומר שאינו מורישו הכל אלא עושה אותו אפוטרופוס ועי' בשו"ע (סימן רמו סעיף ד) שדעת הרמ"א שם דשכ"מ

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ודוקא בשכ"מ דקרינן ביה ג' יום הנחילו את פניו⁴⁸, אבל בריא אף בלשון ירושה לא אמר כלום⁴⁹.

אינו יכול לשנות ירושת אחד היורשים בלשון שלילה⁵⁰ אף בשכ"מ ואף ליורש בין היורשים. שלא זיכתה תורה אלא כעין בהנחילו, דהיינו שמנחיל לזה, אף על פי שממילא נתמעט חלקו של שני, ולכן אם אמר פלוני בני לא יירש כלל, או שאמר פלוני בני לא יירש אלא כך וכך⁵¹, או שאמר ראובן בני יירש חלקו וחלק שמעון, או שאמר לא יירש שמעון אלא ראובן, לא אמר כלום⁵².

אבל אם אמר ראובן בני יירשני ולא שמעון⁵³, או ראובן יירש כל נכסיי ולא שמעון, דבריו קיימים, וכן אם אמר לא יירש שמעון וראובן יירש הכל דבריו קיימים⁵⁴.

בלשון ירושה מהני. ועי' סמ"ע (כאן סק"ג), ועי' נה"מ (סק"ב) בשם הריטב"א דגם נבי שאר יורשים לא מהני בלשון ירושה אלא בכולה אבל לא במקצתה. והנה"מ תמה על דבריו, עיין שם, ועי' עוד בשו"ע (סימן רמז) כמה פרטים אימתי אינו אלא אפטרופוס

⁴⁸ דדברי שכ"מ ככתובין ומסורין דמי

⁴⁹ כדעת רוב הפוסקים, ודלא כדעת ר"ח שסובר דגם בברייתא מהני בלשון ירושה, כמ"ש הטור, עיין שם.

⁵⁰ שו"ע ונו"כ שם א ג כתב ההגה"מ (מצוה ת) שאע"פ שלא הועיל בדיבורו, במל מצות עשה דירושה.

⁵¹ כתב בכנה"ג (סימן רפא) בשם כמה פוסקים שאם אמר אם לא יעשה בני כך וכך לא יירש אלא כך וכך, לא אמר כלום, ובשם הרשד"ם (חוי"מ סימן שיח) כתב שחולק, ועי' דברי גאונים (כלל ע סימן נח).

⁵² וכשאמר ראובן יירש חלקו וחלק שמעון, כתב הטור דלאו כל כמיניה לאורוטי חלקיה לאחרני, כתב בנה"מ (סק"ה) דה"ה אם אמר פלוני בני יירש שלישי, ואין לו רק ב' בנים, לא מהני, וה"ז דומה לאומר על בנו בכור שיירש בפשוט דלא מהני. עיין שם. כתב הרמ"א (סימן רנ"ג סעיף לא), אמר מנה יפה לפלוני בני ולא יירש, ומנה לפלוני בני ויירש, והיו לו נכסים הרבה, ואין לו אלא שני בנים, השני יירש הכל, ואין לראשון אלא המנה שנתן לו, ועי' סמ"ע (שם), ולכאורה צ"ע הרי לא הפקיע ירושת הראשון אלא בלשון שלילה, וגם לא אמר שהשני יירש הכל, וצ"ע.

⁵³ כפירוש הסמ"ע (סק"ה) דולא שמעון קאי אתרווייהו. ואף על פי שהזכיר לשון שלילה אצל שמעון, כיון שאמר תחלה צד החיוב אצל ראובן, כבר הנחיל לראובן כמו שאמר, ואין במה שהוסיף השלילה אצל שמעון ולא כלום. ובנה"מ (סק"ד) כתב דאין ג"מ מה אמר תחלה, דכל שלא תלאן זה בזה מהני, עיין שם

⁵⁴ רמ"א שם. וביאר הגר"א דגם בזה לא תלה ירושת ראובן בשלילת חלק שמעון, ואף על פי שהזכיר תחלה לא יירש שמעון, ונראה הטעם דאפילו אם נאמר דשלילת שמעון לאו כלום, מ"מ אמר אח"כ שראובן יירש, ושאני לעיל שהוסיף אלא ראובן, הרי שתלה ירושת ראובן בשלילת שמעון, ועי' פעמו"ז שדן אם המחבר מודה לדברי הרמ"א.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

